

Caseta 1

Aspecte cu privire la programele de compensare a tarifelor pentru resursele energetice și impactul acestora în cadrul IPC în perioada post-pandemică

Cererea post-pandemică a exercitat presiuni pronunțate asupra prețurilor la resursele energetice pe plan global. Pe plan regional și local, acestea au fost augmentate de conflictul militar dintre Rusia și Ucraina, dar și de conflictul din Orientul Mijlociu. Ca rezultat, prețurile la petrol s-au majorat semnificativ, urmate de cele ale derivatelor acestuia, dar și de prețurile la gazul natural. Pe lângă acest fapt, pentru Republica Moldova presiuni adiționale aferente prețurilor la resursele energetice au fost determinate, inițial, de modificarea contractului cu furnizorul de gaze în 2021, ulterior, pe fundalul conflictului din regiune, de schimbarea furnizorului de gaze naturale și de energie electrică.

Evenimentele respective au avut un impact semnificativ asupra inflației pe piața internă, conturând riscuri pronunțate pentru stabilitatea prețurilor pe termen mediu. Ultimele au fost abordate prin măsurile de politică monetară din anii 2021-2022, care au limitat intensitatea efectelor secundare de la ajustarea tarifelor și au asigurat, astfel, revenirea inflației în intervalul țintei în anul 2023. Adițional, efectul direct al majorării prețurilor la resursele energetice asupra inflației din ultimii ani a fost atenuat de programele de compensare a prețurilor oferite de Guvern, fapt ce a redus din volatilitatea inflației și din povara ajustărilor de tarife asupra populației în perioada rece a anului.

1. Compensații din sezonul rece 2021-2022

Ajustarea tarifelor în noiembrie 2021 și ianuarie 2022. Modificarea contractului cu furnizorul și majorarea prețurilor de import la gazul natural a determinat ANRE, la data de 9 noiembrie 2021, să ajusteze tariful la gazul natural pentru consumatorii casnici de la 4,64 lei/metru cub până la 11,08 lei/metru cub (cu TVA), (în vigoare din data de 1 noiembrie 2021^a) sau cu 138,8 la sută. Totodată, pe data de 20 noiembrie 2021, ANRE a aprobat prețurile provizorii la energia electrică produsă și tarifele pentru energia termică livrată consumatorilor, care au intrat în vigoare la 1 noiembrie 2021^b. Astfel, tariful la căldură pentru consumatorii conectați la sistemul centralizat al S.A.

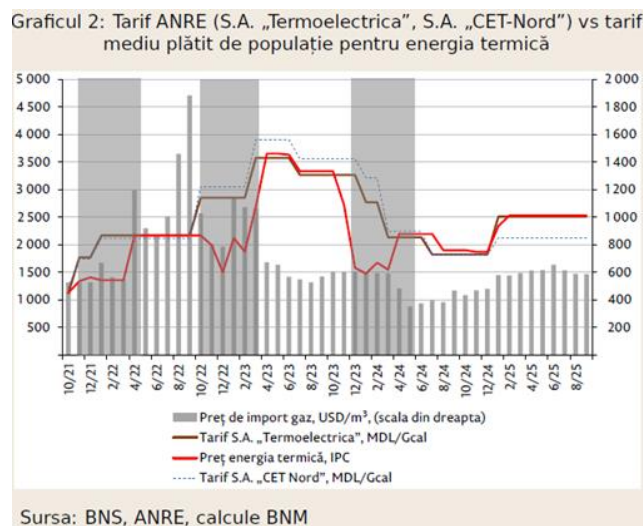
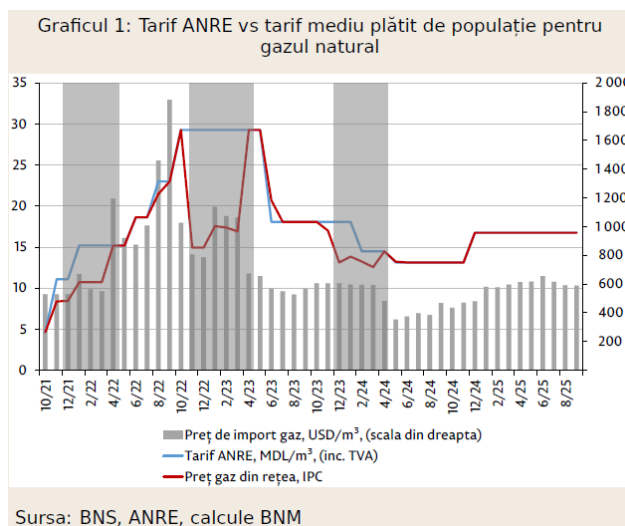
^a AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU REGLEMENTARE ÎN ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *ANRE a aprobat prețurile provizorii reglementate pentru furnizarea gazelor naturale de către S.A.*

„Moldovagaz”. Chișinău, 09.11.2021. Disponibil: <https://www.anre.md/anre-a-aprobat-preturile-provizorii-reglementate-pentru-furnizarea-gazelor-naturale-de-catre-sa-moldovagaz-3-346>

^b AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU REGLEMENTARE ÎN ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *ANRE a ajustat prețurile provizorii la energia electrică produsă și tarifele pentru energia termică livrată consumatorilor.* Chișinău, 20.11.2021. Disponibil: <https://www.anre.md/anre-a-ajustat-preturile-provizorii-la-energia-electrica-produsa-si-tarifele-pentru-energia-termica-livrata-consumatorilor-3-355>

„Termoelectrica” a crescut de la 1 122 lei/Gcal până la 1 772 lei/Gcal sau cu 57,9 la sută. Ulterior, la 28 ianuarie 2022^c, tariful la gazul din rețea a fost majorat, cu intrare în vigoare la 1 ianuarie 2022. Ca rezultat, pentru consumatorii casnici prețul unui metru cub de gaz a fost stabilit la 15,18 lei (cu TVA). De asemenea, la 28 ianuarie 2022, a fost revizuit și tariful la încălzirea centralizată – 2 169 lei/Gcal (fără TVA)^c cu intrare în vigoare la 1 ianuarie 2022.

Modalitatea de compensare. Guvernul a decis compensarea diferenței de tarif pentru consumul de gaze, în perioada noiembrie 2021 – martie 2022, pentru primii 50 metri cubi consumați – 67 la sută din diferența dintre prețul din luna de facturare și cel din luna octombrie 2021, iar pentru următorii 100 metri cubi consumați – 50 la sută din diferența respectivă^d. În ceea ce privește compensațiile la energia termică, pentru prima gigacalorie consumată – 67 la sută din diferența dintre prețul din luna de facturare și cel din luna octombrie 2021.

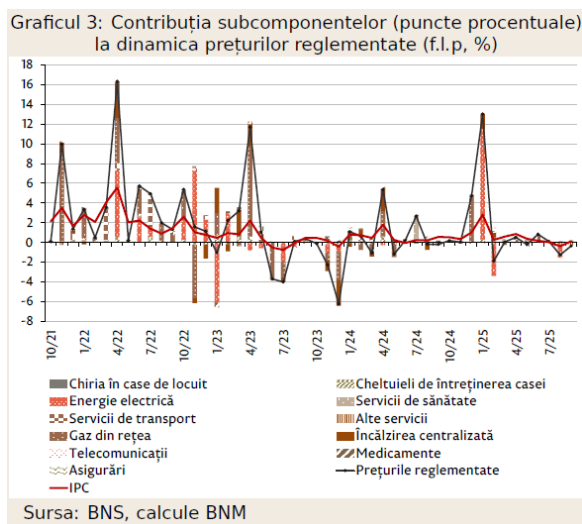

Efectele compensării tarifelor asupra IPC. Ca rezultat, prețurile la gazul din rețea (Graficul 1), dar și la energia termică (Graficul 2) au consemnat o majorare mai mică decât cea corespunzătoare tarifului ANRE, iar prețurile reglementate din cadrul IPC în luna noiembrie 2021 s-au majorat cu 10,0 la sută (Graficul 3), valoare ce urma să fie semnificativ mai mare în lipsa compensațiilor. Ajustarea tarifelor a fost reflectată parțial de BNS în cadrul IPC. După finalizarea perioadei de compensare a tarifelor noi pentru gaz, încălzirea centralizată și energia termică, BNS a reflectat restul impactului generat de ajustarea tarifelor asupra subcomponentelor corespunzătoare din IPC. Prin urmare, impactul a fost atenuat temporar și a fost reflectat integral la finele sezonului de încălzire. În acest sens, creșterea prețurilor

^c AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU REGLEMENTARE ÎN ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Proiecte supuse aprobării*. Chișinău. Disponibil: <https://www.anre.md/proiecte-supuse-aprobării-3-28>

^d IP „TELERADIO-MOLDOVA”. *Guvernul va acorda compensații pentru consumul de gaze și energie termică din actualul sezon rece*. Chișinău, 17.11.2021. Disponibil: <https://trm.md/ro/social/guvernul-va-compensa-diferenta-de-tarife-pentru-gazele-naturale-si-energia-termica-in-perioada-rece-a-anului>

reglementate din luna aprilie 2022 (16,3 la sută) a reflectat, în mare parte, ajustările de tarife efectuate anterior (noiembrie 2021, ianuarie 2022), fiind asociate cu finalizarea perioadei de compensare a tarifelor noi pentru gaz, încălzirea centralizată și energia termică^e odată cu finalizarea sezonului rece 2021-2022 la 1 aprilie, fapt ce a determinat un impact pronunțat asupra dinamicii IPC în luna aprilie 2022 (Graficul 3).

2. Compensații din sezonul rece 2022-2023

Ajustarea tarifelor pe parcursul anului 2022. În anul 2022, prețul de import la gaz a continuat tendința ascendentă. ANRE a majorat tariful la gazul natural pentru consumatorii casnici în câteva etape. După creșterea de la începutul anului, în luna iunie tariful a fost majorat până la 18,62 lei/metru cub, iar în august până la 22,99 lei/metru cub (cu TVA). Începând cu luna octombrie 2022, acesta a atins un nivel maxim de 29,27 lei/metru cub.

Tariful la agentul termic, livrat consumatorilor de către S.A. „Termoelectrica” în luna octombrie 2022 a fost stabilit în mărime de 2 854 lei/Gcal, față de tariful precedent de 2 169 lei/Gcal (stabilit la începutul anului), iar cel livrat consumatorilor de către S.A. „CET-Nord” în mărime de 3 052 lei/Gcal, față de tariful anterior de 2 115 lei/Gcal^f, cu intrare în vigoare din 1 octombrie 2022.

Modalitatea de compensare. Având în vedere creșterea substanțială a tarifelor pe parcursul anului 2022, a fost elaborat programul de stat cu privire la compensațiile la resursele energetice pentru populație „Ajutor la contor”, pentru a atenua din

^e AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU REGLEMENTARE ÎN ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA. ANRE a ajustat prețurile reglementate la gazele naturale, energia termică și energia electrică produsă de centralele electrice de termoficare. Chișinău, 28.01.2022. Disponibil: <https://www.anre.md/anre-a-ajustat-preturile-reglementate-la-gazele-naturale-energia-termica-si-energia-electrica-produsa-de-centralele-electrice-de-termoficare-3-394>

^f BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI. Raport anual 2022. Chișinău, 31.05.2023. Disponibil: https://bnm.md/files/Raport_anual_2022\%20ISBN-.pdf

impactul acestora asupra cheltuielilor populației în perioada rece a anului. Conform acestui program, în baza cererilor populației, a veniturilor și cheltuielilor acesteia, au fost stabilite mai multe grade de vulnerabilitate. Fiecărei categorii i-a fost atribuit un tarif la gaz, la energia termică, la energia electrică inferior celui stabilit de ANRE pentru perioada noiembrie 2022 – martie 2023, conform tabelului 1.

Efectele compensării tarifelor la finele sezonului de încălzire. Tariful mediu calculat în cadrul IPC pentru gaz și energia termică a fost semnificativ inferior celui stabilit de ANRE în perioada noiembrie 2022 – martie 2023 (Graficele 1 și 2). Astfel, deși creșterea prețurilor reglementate în lunile octombrie și noiembrie 2022 a fost una importantă sub impactul majorării tarifelor și începutului sezonului de încălzire, aceasta a fost parțial atenuată de programul de compensare.

Ca rezultat, după creșterea pronunțată (în contextul majorării tarifelor menționate mai sus) a prețurilor reglementate din luna octombrie 2022 (5,4 la sută), acestea au conturat o dinamică mai moderată în luna noiembrie 2022 (1,6 la sută), precum și în următoarele luni (până în luna martie 2023), odată cu efectele programului de compensare asupra tarifelor real plătite de consumatorii casnici. În luna aprilie 2023, la finele programului de compensare, consumatorii casnici au revenit la tarifele stabilite de ANRE, fapt ce a cauzat o creștere pronunțată a prețurilor reglementate (11,7 la sută) și a IPC (2,2 la sută) din perioada respectivă.

Tabelul 1: Categorii de vulnerabilitate energetică, 2022-2023

	Tarif gaz natural, lei/m ³	Tarif energie termică, lei/Gcal	Energie electrică, lei/kWh
Foarte ridicată	12	1 450	3,3
Ridică	14	1 700	3,7
Medie	17	1 950	Preț reglementat
Scăzută	24	2 500	Preț reglementat
Fără vulnerabilitate	Preț reglementat/ prețul furnizorului (29,27 lei/m ³)	Tarif reglementat (3 082 lei/Gcal – S.A. „Termoelectrica”)	Preț reglementat

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale^h

Tabelul 2: Categorii de vulnerabilitate energetică, 2023-2024

	Tarif gaz natural, lei/m ³	Tarif energie termică, lei/Gcal	Energie electrică, lei/kWh
Extremă	12	1 450	1,54
Foarte ridicată	12,2	1 475	1,74
Ridică	12,4	1 500	1,94
Medie	12,6	1 525	2,14
Scăzută	17	2 100	2,34
Primară	Preț reglementat/ prețul furnizorului (18,07 lei/m ³)	2 900	2,54
Fără vulnerabilitate	Preț reglementat/ prețul furnizorului (18,07 lei/m ³)	Tarif reglementat (3 267 lei/Gcal – S.A. „Termoelectrica”)	Preț reglementat (2,39 lei/kWh – Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L.)

Sursa: Ministerul Muncii și Protecției Sociale^h

3. Compensații din sezonul rece 2023-2024

Ajustarea tarifelor pe parcursul anului 2023. Scăderea prețurilor de import la gazul natural în primăvara anului 2023 a susținut diminuarea tarifului la gazul natural de la 29,27 lei/metru cub la 18,07 lei/metru cub pentru consumatorii casnici în luna iunie 2023. Ulterior, în luna februarie 2024 tariful la gazul natural s-a diminuat până la 14,47 lei/metru cub. Totodată, tariful la energia termică pentru consumatorii casnici deserviți de S.A. „Termoelectrica” s-a majorat până la 3 577 lei/Gcal în primăvara anului 2023. Ulterior, acesta s-a diminuat până la 3 267 lei/Gcal în luna iulie 2023, iar la finele anului 2023 tariful pentru energia termică a fost stabilit în mărime de 2 774 lei/Gcal, cu 493 lei/Gcal mai puțin^g. În luna martie 2024 acesta s-a diminuat până la valoarea de 2 138 lei/Gcal.

Modalitatea de compensare. În condițiile respective, programul de stat cu privire la compensațiile la resursele energetice pentru populație „Ajutor la contor” a fost ajustat în sensul revizuirii tarifelor acordate pentru categoriile de vulnerabilitate energetică, conform tabelului 2.

Efectele compensării. Impactul programului de compensare a tarifelor la resursele energetice asupra IPC în sezonul rece 2023-2024 a fost mai puțin pronunțat comparativ cu sezonul 2022-2023, fapt datorat unui tarif mai mic la gazul natural și a unei diferențe mult mai mici între categoriile de vulnerabilitate energetică la gazul natural. Totodată, acest efect a fost determinat și de un număr mult mai mic de consumatori în categoriile de vulnerabilitate extremă, foarte ridicată, medie (unde tariful compensat diferă semnificativ de tariful stabilit de ANRE), dar și de valoarea apropiată dintre tariful pentru categoria de vulnerabilitate scăzută și tariful furnizorului (tabelul 2)^h. Cu toate acestea, în lunile noiembrie și decembrie 2023, preponderent, sub efectul compensațiilor, prețurile reglementate au scăzut. Pe lângă ajustările de tarife efectuate de ANRE, existența unor plafoane pentru tariful compensat a determinat unele fluctuații ale prețurilor în lunile până la finele sezonului de încălzire la gazul din rețea și energia termică în funcție de temperatura de afară și de variația consumului.

La finele sezonului de încălzire 2023-2024, în luna aprilie 2024, odată cu finalizarea perioadei de compensare, prețurile reglementate s-au majorat cu 5,4 la sută în comparație cu luna precedentă, ca rezultat al majorării prețurilor pentru gazul din rețea, încălzirea centralizată și prepararea apei calde.

^g AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU REGLEMENTARE ÎN ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *ANRE a aprobat tarifele pentru energia termică livrată consumatorilor*. Chișinău, 22.12.2023. Disponibil:

<https://anre.md/anre-a-aprobat-tarifele-pentru-energia-termica-livrata-consumatorilor-3-796>

^h MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE. *Guvernul a aprobat plafoanele maxime și prețurile compensate la energie pentru perioada noiembrie 2023 – martie 2024*. Chișinău, 22.11.2023. Disponibil:

<https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/12/Nota-informativa-privind-programul-de-compensatii-%E2%80%9EAjutor-la-contor-sezonul-2023-2024.pdf>

4. Compensații pentru tariful la energia electrică din anul 2025

În luna ianuarie 2025 ca urmare a întreruperii tranzitului de gaze prin Ucraina și a schimbării furnizorului de energie electrică, s-a majorat semnificativ tariful la energia electrică, fapt care, alături de majorarea tarifului la energia termică a susținut creșterea prețurilor la bunurile și serviciile reglementate cu 13,0 la sută în comparație cu nivelul din luna precedentă. Astfel, pentru consumatorii deserviți de Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. a fost stabilit un tarif de 410 bani/kWh, iar pentru cei deserviți de S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 468 bani/kWh.

Compensarea pentru anul 2025. În contextul strategiei cuprinzătoare pe doi ani pentru independența energetică și reziliența Republicii Moldova, sprijinită de UE, pachetul de compensații prevede acoperirea costurilor suplimentare de energie electrică pentru toate gospodăriile până la 110 kWh în fiecare lună până la 31 decembrie 2025ⁱ. Astfel, din luna februarie 2025, toți consumatorii casnici beneficiază de compensații la energia electrică, incluse direct în facturi. Dacă până acum statul a acordat compensații doar solicitanților eligibili, înregistrați în programul „Ajutor la contor”, începând cu luna februarie 2025 a fost compensată majorarea tarifului pentru primii 110 kWh din factură pentru toți consumatorii.

Impactul compensațiilor la energia electrică asupra IPC. După majorarea din luna ianuarie, în luna februarie 2025 prețurile la bunurile și serviciile reglementate s-au diminuat cu 1,9 la sută în comparație cu nivelul din luna precedentă datorită diminuării tarifelor la energia electrică pentru primii 110 kWh/lună consumați. Astfel, în luna februarie 2025, prețurile la energia electrică din cadrul IPC s-au diminuat cu circa 15,4 la sută, ca urmare a implementării pachetului de ajutor din partea UE, care presupune sprijin financiar gospodăriilor din întreaga țară pentru a atenua impactul creșterii tarifelor la energia electrică. Ulterior, prețurile la energia electrică în cadrul IPC au conturat o dinamică stabilă. De la 1 august 2025, tarifele la energia electrică s-au modificat. În acest sens, pentru Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. a fost stabilit un tarif de 359 bani/kWh, cu 51 bani/kWh sau cu 12,5 la sută mai puțin decât tariful anterior, iar pentru S.A. „FEE Nord” – 400 bani/kWh, cu 68 bani/kWh sau cu 14,6 la sută mai puțin decât cel precedent. La finele perioadei de compensare, în cazul în care tariful stabilit de ANRE va rămâne la nivelul actual, prețurile la energia electrică din cadrul IPC se vor majora.

ⁱ COMISIA EUROPEANĂ. *UE și Moldova convin asupra unei strategii energetice cuprinzătoare pentru a se decupla de aprovizionarea cu energie din Rusia și a se integra pe piața UE*. 04.02.2025. Disponibil: <https://eu4moldova.eu/ue-si-moldova-convin-asupra-unei-strategii-energetice-cuprinzatoare-pentru-a-se-decupla-de-aprovizionarea-cu-energie-din-rusia-si-a-se-integra-pe-piata-ue/>

^j MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE. *Mai mult sprijin pentru gospodăriile din Republica Moldova: Guvernul a aprobat mecanismul de acordare a compensațiilor în facturi pentru energia electrică*. Chișinău, 26.02.2025. Disponibil: <https://social.gov.md/comunicare/mai-mult-sprijin-pentru-gospodariile-din-republica-moldova-guvernul-a-aprobat-mecanismul-de-acordare-a-compensatiilor-in-facturi-pentru-energia-electrica/>

Programele de compensații oferite de Guvernul Republicii Moldova în perioada rece pe parcursul ultimilor ani și compensarea tarifului la energia electrică din anul 2025 au permis un efect etapizat al majorării cheltuielilor energetice pentru populație, un efect mai mic al acestora asupra bugetelor gospodăriilor casnice în perioada rece a anului sau, în unele cazuri, chiar până la corecția prețurilor la resursele energetice pe plan regional, precum și, inițial, o volatilitate mai mică a inflației și, în acest fel, ancorarea așteptărilor inflaționiste. Totuși, modul de acordare a compensațiilor și modul de reflectare a acestora de BNS a determinat incertitudini adiționale în procesul de analiză și prognoză a inflației și, prin urmare, provocări adiționale pentru fundamentarea deciziilor de politică monetară.